

На основу Амандмана LXXXII тачка б) ст. 5. и 6. на Устав Републике Српске, члана 115. Устава Републике Српске и члана 60. став 2. Закона о Уставном суду Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 104/11 и 92/12), Вијеће за заштиту виталног интереса Уставног суда Републике Српске, на сједници одржаној 17. августа 2022. године, д о н и ј е л о ј е

О Д Л У К У

Утврђује се да чл. 1, 8. и 9, као и одредбама осталих чланова Закона о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма број: 02/1-021-571/22, који је Народна скупштина Републике Српске изгласала на Двадесет другој редовној сједници, одржаној 31. маја и 1. јуна 2022. године, није повријеђен витални национални интерес конститутивног бошњачког народа.

О б р а з л о ж е њ е

Предсједавајућа Вијећа народа Републике Српске доставила је 13. јула 2022. године Уставном суду Републике Српске - Вијећу за заштиту виталног интереса (у даљем тексту: Вијеће) акт број: 03.1/1-427/22 од 13. јула 2022. године којим се, сагласно захтјеву Клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске, тражи утврђивање повреде виталног националног интереса бошњачког народа у Закону о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма, број: 02/1-021-571/22, који је Народна скупштина Републике Српске изгласала на сједници одржаној 1. јуна 2022. године. Уз наведени акт достављени су предметни закон, Одлука о покретању поступка заштите виталног националног интереса бошњачког народа број: 03.2-5-176/22 од 10. јуна 2022. године са образложењем, те Амандмани са образложењем број: 03.2-5-176/22-1, од 17. јуна 2022. године.

У акту предсједавајуће Вијећа народа се наводи да је Народна скупштина Републике Српске на Двадесет другој редовној сједници, одржаној 1. јуна 2022. године, изгласала Закон о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма, број: 02/1-021-571/22, те је, сагласно Амандману LXXXII на Устав Републике Српске, овај закон достављен на разматрање Вијећу народа Републике Српске. Клуб делегата бошњачког народа је поменути акт одлучио да покрене процедуру заштите виталног националног интереса бошњачког народа, јер сматра да је тим законом повријеђен витални национални интерес овог народа. С обзиром на то да Вијеће народа Републике Српске није постигло сагласност свих клубова поводом предметног закона, као ни Заједничка комисија Народне скупштине и Вијећа народа, питање је прослијеђено Уставном суду Републике Српске – Вијећу за заштиту виталног интереса да одлучи да ли је Законом о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма повријеђен витални национални интерес бошњачког народа.

Уз наведени акт предсједавајуће Вијећа народа од 13. јула 2022. године, Суду је достављен извод из стенограма са Двадесет друге посебне сједнице Народне скупштине Републике Српске одржане 31. маја и 1. јуна 2022. године (дио који се односи на предметни закон), извод из стенограма са Седамнаесте редовне сједнице Вијећа народа Републике Српске одржане 27. јуна 2022. године (дио који се односи на поменути закон), те извод из

стенограма са Једанаесте сједнице Заједничке комисије Народне скупштине Републике Српске и Вијећа народа Републике Српске, одржане 13. јула 2022. године.

Одлучујући о прихватљивости захтјева, Вијеће је рјешењем број УВ-2/22 од 20. јула 2022. године утврдило да је прихватљив захтјев Клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске за утврђивање повреде виталног националног интереса бошњачког народа у Закону о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма, број: 02/1-021-571/22, који је Народна скупштина Републике Српске изгласала на сједници одржаној 31. маја и 1. јуна 2022. године.

Сагласно члану 50. ст. 2. и 3. Пословника о раду Уставног суда Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 114/12, 29/13 и 90/14), Вијеће је Клубу делегата српског народа у Вијећу народа Републике Српске, Клубу делегата хрватског народа у Вијећу народа Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске, 20. јула 2022. године, доставило на одговор поменуто рјешење о прихватљивости захтјева Клуба делегата бошњачког народа.

Народна скупштина Републике Српске, Клуб делегата српског народа у Вијећу народа Републике Српске и Клуб делегата хрватског народа у Вијећу народа Републике Српске нису дали одговор на рјешење о прихватљивости захтјева.

Оспореним Законом о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма број: 02/1-021-571/22 (у даљем тексту: Закон) је прописано: да се овим законом уређује систем заштите, очувања и начин коришћења језика српског народа и ћириличног писма у Републици Српској (у даљем тексту: Република), као нематеријалног културног наслеђа (члан 1), да се језиком српског народа, у смислу овог закона, сматра стандардизован и нормиран тип језика, с ијекавским и екавским књижевним изговором, као средство и опште добро националне културе (члан 2), да се ћириличким писмом, у смислу овог закона, сматра стандардизован тип ћирилице језика српског народа, која представља темељ културног и националног идентитета (члан 3), да језик српског народа и ћирилично писмо представљају нематеријално културно добро од изузетног значаја за Републику (члан 4), да језик српског народа и ћирилично писмо, као нематеријално културно наслеђе, у смислу овог закона, представљају средство и опште добро за Републику, који пружају осјећај идентитета и континуитета српског народа на начин којим се уважава његов интегритет и штити његова културна вриједност (члан 5), да граматички изрази употријебљени у овом закону за означавање женског или мушког рода подразумевају оба пола (члан 6), да систем заштите и очувања језика српског народа и ћириличног писма представља: јединствен приступ очувању језика српског народа и ћириличног писма као нематеријалног културног наслеђа, заштиту и очување језика српског народа и ћириличног писма као нематеријалног културног наслеђа и преношење будућим генерацијама у изворном облику, стварање неопходних услова за очување језика српског народа и ћириличног писма као нематеријалног културног наслеђа и предузимање потребних мјера за јачање свијести о значају његовог коришћења, ширење сазнања о вриједностима и значају језика српског народа и ћириличног писма као нематеријалног културног наслеђа, подстицање правилног изражавања, познавања и правилне употребе језика српског народа и ћириличног писма (члан 7), да јединствен приступ очувању језика српског народа и

ћириличног писма као нематеријалног културног наслеђа подразумијева обавезу свих органа, организација и других правних лица да, приликом коришћења ћириличног писма у правном промету, користе стандардизован облик ћириличног писма, поштујући његов интегритет и штитећи његову културну вриједност (члан 8), да се републичким прописима и прописима јединица локалне самоуправе, у складу са посебним законима, могу установити пореске и друге административне олакшице за привредне и друге субјекте који у свом пословању, односно у обављању своје дјелатности одлуче да користе ћирилично писмо, што укључује и коришћење ћириличног писма у електронским медијима и приликом издавања штампаних јавних гласила (члан 9), да се друштвена брига о заштити и очувању језика српског народа и ћириличног писма нарочито огледа у: промовисању, очувању, његовању и обавезној примјени норме стандардизованог језика српског народа и ћириличног писма, очувању и ширењу поштовања за дијалекте у њиховој специфичној функционалној употреби, подршци проучавању и афирмацији српског писаног наслеђа и његовој заштити од присвајања и фалсификовања, подршци заштити и очувању језика српског народа и ћириличног писма у земљи и иностранству, да се о нормирању, његовању, унапређењу и заштити језика српског народа и ћириличног писма брине Савјет за стандардизацију језика српског народа и ћириличног писма (у даљем тексту: Савјет), у сарадњи са другим културним, научним и образовним институцијама и установама, да Влада Републике Српске, на приједлог министарства надлежног за послове културе, именује Савјет, на период од четири године, да Савјет броји седам чланова, од којих су најмање два члана представници Одбора за стандардизацију српског језика (члан 10), да Савјет у свом раду: анализира и даје мишљења о стању језика српског народа и ћириличног писма, даје сугестије у креирању и спровођењу система заштите и очувања језика српског народа и ћириличног писма, даје приједлоге за развој и унапређење стања језика српског народа и ћириличног писма, даје сугестије и приједлоге за унапређење других питања у области заштите, очувања и коришћења језика српског народа и ћириличног писма, подноси извјештај о раду Влади Републике Српске (члан 11), да управни надзор над спровођењем овог закона врши Министарство просвјете и културе, да инспекцијски надзор над примјеном овог закона врши Републичка управа за инспекцијске послове путем надлежних инспектора (члан 12), да ће се новчаном казном од 1.000 КМ до 5.000 КМ казнити за прекршај орган, организација и друго правно лице уколико приликом коришћења ћириличног писма у правном промету поступа супротно члану 8. овог закона (члан 13), да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“ (члан 14).

У поступку одлучивања у меритуму, тј. оцјењивања да ли је оспореним Законом о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма дошло до повреде виталног националног интереса бошњачког народа, Вијеће је имало у виду одредбе Устава у односу на које Клуб делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске оспорава Закон, као и одредбе Устава које су према оцјени Вијећа од значаја за овај поступак. С тим у вези, Вијеће је узело у обзир: да према ставу 4. Амандмана LXVII на Устав, којим је замијењен члан 1. Устава, који је замијењен Амандманом XLIV на Устав, Срби, Бошњаци и Хрвати, као конститутивни народи, остали и грађани, равноправно и без дискриминације

учествују у вршењу власти у Републици Српској, да су службени језици Републике Српске: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа, а службена писма ћирилица и латиница (Амандман LXXI на Устав којим је замијењен став 1. члана 7. Устава), да су грађани Републике равноправни у слободама, правима и дужностима, једнаки пред законом и уживају исту правну заштиту без обзира на расу, пол, језик, националну припадност, вјероисповијест, социјално поријекло, рођење, образовање, имовно стање, политичко и друго увјерење, друштвени положај или друго лично својство (члан 10. Устава), да се грађанину гарантује слобода изражавања националне припадности и културе и право употребе свог језика и писма (члан 34. став 1. Устава), да Република уређује и обезбјеђује, између осталог, остваривање и заштиту људских права и слобода, правни положај предузећа и других организација, образовање, културу и заштиту културних добара (тач. 5, 6. и 12. Амандмана XXXII на Устав Републике Српске, којим је замијењен члан 68. Устава), да Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте (члан 70. став 1. тачка 2. Устава).

Такође, Вијеће је имало у виду члан 5. став 1. алинеја 2. Устава, према коме се уставно уређење Републике темељи на обезбјеђивању националних равноправности и заштити виталних националних интереса конститутивних народа. Поред тога, Вијеће је узело у обзир да је заштита виталних националних интереса конститутивних народа утврђена чланом 70. Устава, који је допуњен Амандманом LXXVII на Устав Републике Српске, као принцип заштите одређеног круга колективних права, као што су остваривање права конститутивних народа да буду адекватно заступљени у законодавним, извршним и правосудним органима власти, идентитет једног конститутивног народа, уставни амандмани, организација органа јавне власти, једнака права у процесу доношења одлука, образовање, вјероисповијест, језик, његовање културе, традиције и културно наслеђе, територијална организација, систем јавног информисања и друга питања која би се третирали као питања од виталног националног интереса уколико тако сматрају 2/3 једног од клубова делегата конститутивних народа у Вијећу народа.

Разматрајући предметни захтјев Вијеће је констатовало да је у Образложењу Одлуке о покретању поступка заштите виталног националног интереса бошњачког народа и у Образложењу које је достављено уз Амандмане на Закон, а за које је назначено да се односи и на предметну одлуку, наведено: да се држава Босна и Херцеговина, као једна од одредница бошњачког идентитета, Законом о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма, напада и негира, стављајући у повољнији положај језик српског народа и ћирилично писмо у односу на језике других конститутивних народа и у односу на латиничко писмо, да Клуб делегата бошњачког народа сматра да предложени Закон није у складу са Уставом и законима Босне и Херцеговине, као ни са Уставом Републике Српске, да је предложени текст Закона о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма идентичан тексту ранијег закона који је усвојила Народна скупштина Републике Српске (Закон о заштити, очувању и употреби језика српског народа и ћириличног писма, број: 02/1-021-702/21), а за чије је поједине одредбе Вијеће за заштиту виталног интереса овог суда утврдило да вријеђају витални интерес бошњачког и хрватског народа, да Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма,

који је на снази у Републици Србији, садржи норме које штите националне мањине и осигуравају равноправну употребу њиховог писма и језика, да је предлагач Закона, будући да истим прописује само заштиту и употребу језика српског народа и ћириличног писма, превидио да Република Српска није само ентитет српског народа, те како се наводи, језика српског народа и ћириличног писма, већ ентитет равноправних конститутивних народа и осталих, који уставном нормом осигурава равноправност не само народа, већ и језика и писма, да помињани закон који је на снази у Републици Србији не искључује употребу и језика и писма националних мањина истовремено са српским језиком и ћириличким писмом, те да је стога нејасно зашто слична одредба не постоји у одговарајућем закону Републике Српске, да је и предложеним законом Републике Српске потребно осигурати да његова примјена не искључује употребу језика и писма на начин дефинисан Уставом (чл. 7. и 34. Устава), али и осигурати да исти не омогућује супремацију једног језика и писма у односу на остале, да је члан 8. Закона некомпатибилан са Уставом јер прописује употребу стандардизованог облика ћириличног писма који прописује Савјет за стандардизацију језика српског народа и ћириличног писма, због чега је ћирилицу, која је дио идентитета бошњачког народа, могуће користити само онако како је она дефинисана у језику српског народа, а стандардизација једног језика се не може наметати другом језику без обзира на то да ли је то писмо у сталној употреби у том језику или не, да члан 9. предложеног закона, који предвиђа пореске и административне олакшице приликом употребе ћирилице, ставља у повољнији положај ћирилично писмо, те привредне субјекте који користе ћирилицу, док одговарајући закон у Републици Србији предвиђа могућност да се исте пореске и друге административне олакшице предвиде и за писма и језике националних мањина. С обзиром на изложено закључује се да се предложеним законом фаворизује језик само једног народа, те да се крше Уставом гарантована елементарна права, као и права конститутивних народа, те се истиче да, уколико предложени амандмани не буду усвојени, Клуб делегата бошњачког народа Закон оспорава у цјелини.

Разматрајући наведени захтјев Вијеће је утврдило да је у надлежности Народне скупштине Републике Српске да законом уреди систем заштите, очувања и начин коришћења језика и писма у Републици Српској, па тако и језика српског народа и ћириличног писма, као нематеријалног културног добра од изузетног значаја за Републику, као и да пропише друга питања у вези са овим.

Вијеће је исто тако утврдило да је легитимно право сваког конститутивног народа у Републици Српској да кроз законодавне механизме очува своју традицију, вјерски и национални идентитет. С обзиром на то да је смисао права на очување посебности, у обезбјеђењу гаранција очувања националног идентитета припадника конститутивних народа, то сва три конститутивна народа, на Уставом утврђен начин и под једнаким условима, остварују своја права, слободе и обавезе.

На основу наведених уставних одредаба, оспореног закона, те предметног захтјева, Вијеће је утврдило да наводи из образложења Клуба делегата бошњачког народа не указују на повреду ниједног права из оквира заштите виталног националног интереса било којег конститутивног народа посебно, који су утврђени чланом 70. Устава, који је допуњен Амандманом LXXVII на Устав Републике Српске.

Вијеће је имало у виду да је раније утврдило да чињеница што се законодавац определијелио да законом уреди одређено нематеријално културно наслеђе са којим се у потпуности идентификује један од конститутивних народа, те што је пропустио да истовремено и у оквиру јединственог законског рјешења, уреди и одговарајуће нематеријално културно наслеђе са којим се идентификују друга два конститутивна народа, не представља, само по себи, повреду виталног националног интереса тих народа. Такође, Вијеће је утврдило да обим прописивања, као и динамика поступања законодавца у заштити нематеријалног културног наслеђа само по себи не доводи конститутивне народе Републике Српске у неравноправан положај, већ то може бити резултат материјалноправног аспекта регулисања које мора удовољавати принципима из члана 5. став 1. алинеја 2. Устава (Одлука овог вијећа број УВ-3/21 („Службени гласник Републике Српске“ број 107/21).

Имајући у виду изложено, Вијеће је оцијенило да су неосновани наводи Клуба делегата бошњачког народа према којима је законодавац прописујући „само заштиту и употребу језика српског народа и ћириличног писма превидио да Република Српска није само ентитет српског народа, језика српског народа и ћириличног писма, већ ентитет равноправних конститутивних народа и осталих, који уставном нормом осигурава равноправност не само народа, већ и језика и писма“.

Предмет уређивања овог закона се односи на ћирилично писмо у оквиру његовог коришћења у језику српског народа (члан 3. Закона). Чланом 5. Закона се уређује појам језика српског народа и ћириличног писма (у смислу члана 3. овог закона) као нематеријалног културног наслеђа, те утврђује да они представљају средство и опште добро за Републику, као и да пружају осјећај идентитета и континуитета српског народа.

С обзиром на то да предметни закон уређује употребу ћириличног писма, само и искључиво у оквиру његовог коришћења у језику српског народа, а не и у језицима других конститутивних народа, нису основани наводи према којима овај закон намеће стандардизацију језика српског народа и ћириличног писма бошњачком народу и његовом језику. Оспорени закон не искључује право овом или неком другом народу да у оквиру свог језика стандардизује, између осталог, и употребу ћириличног писма.

Имајући у виду изложено, Вијеће је утврдило да нису основани ни наводи Клуба делегата бошњачког народа према којима је, у складу са чланом 8. Закона, ћирилицу „која је дио идентитета бошњачког народа, могуће користити само онако како је она дефинисана у језику српског народа“.

Према становишту Вијећа, предметна законска одредба, у суштини, утврђује обавезу правописне уједначености при употреби овог писма, те не даје предност ниједном народу, па тако ни српском, већ се једнако односи на све грађане Републике Српске.

Такође, Вијеће је оцијенило да се услови које, у смислу члана 9. Закона, морају испуњавати његови адресати не могу довести у везу са Уставом утврђеним институтом заштите виталног националног интереса, јер се једнако односе на све грађане, због чега ниједан конститутивни народ оваквим прописивањем није доведен у неравноправан положај у уживању права зајемчених Уставом.

Наводи Клуба делегата бошњачког народа према којима је оспореним законом искључена употреба језика и писма на начин утврђен одредбама чл. 7. и 34. Устава, као и наводи

којима се у остатку захтјева оспорава сагласност предметног закона са Уставом, према становишту Вијећа, постављају питање оцјене уставности предметног закона, што не може бити предмет одлучивања пред Вијећем за заштиту виталног интереса Уставног суда Републике Српске.

Вијеће, такође, указује на то да захтјев за заштиту виталног националног интереса ово вијеће може оцјењивати само у односу на одредбе Устава Републике Српске којима су дефинисани витални национални интереси конститутивних народа, као и поступак пред овим вијећем за његову заштиту, због чега указивање подносиоца захтјева на неусаглашеност оспореног закона са Уставом Босне и Херцеговине, те неодређеним бројем закона Босне и Херцеговине, као и указивање на прописивање из Закона о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма који је на снази у Републици Србији, у смислу потребе усвајања једнаких или сличних рјешења и у оспореном закону, није од значаја за одлучивање у овом предмету.

На основу изложеног Вијеће је одлучило као у изреци ове одлуке.

Ову одлуку Вијеће за заштиту виталног интереса донијело је већином гласова, у саставу: предсједавајући Војин Бојанић, предсједник Уставног суда мр Џерард Селман и судије: Миленко Араповић, Амор Букић, Златко Куленовић, проф. др Иванка Марковић и проф. др Марко Рајчевић.

Број: УВ-2/22
17. августа 2022. године

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ
Вијећа за заштиту виталног
интереса
Уставног суда Републике
Српске
Амор Букић с.р.